

JÄRJESTÖBAROMETRI 2008

Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä
Juha Peltosalmi, Marja Vuorinen, Riitta Särkelä
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2008
ISSN 1796-5950, ISBN 978-951-747-190-9

(LUKU 7) JÄRJESTÖT VÄLITYÖMARKKINOILLA

Tämän vuoden Järjestöbarometrin toinen erityisteema on järjestöt välityömarkkinoiden toimijoina. Tässä luvussa välityömarkkinoiden tarkastelusta on rajattu pois järjestöjen työllistämiseen liittyvät hankkeet ja erilaisten työllistämiseen keskittyneiden säätiöiden monipuolinen toiminta. Tavoitteena on hahmottaa sitä, miten valtakunnalliset sosiaali- ja terveysjärjestöt ja niiden paikallisyhdistykset näkevät oman roolinsa työllistäjinä, millaista tukea järjestöillä on erityisesti perustoiminnassaan mahdollista tarjota työllistämilleen henkilöille sekä millaisia työllistämistoimien kehittämistarpeita kokemusten pohjalta havaitaan.

Luvun alussa tarkastellaan lyhyesti käsitettä välityömarkkinat. Sen jälkeen kuvataan järjestöjä työllistäjinä vastaajien oman arvion mukaan ja niiden työllistämismahdollisuuksissaan ennakoimia muutoksia. Luvun toinen kokonaisuus on, mitä erityistä tukea järjestöt tarjoavat työllistäessään ihmisiä. Työllistämisessä on mukana useita eri tahoja. Omana kokonaisuutenaan tarkastellaan eri tahojen vastuita, työllistämisen vaikutuksia ja vaikuttavuuden arviointia. Luvun lopuksi on järjestöjen näkemyksiä työllistämistoimien kehittämistarpeista.

7.1 Välityömarkkinat käsitteenä

Välityömarkkinat on varsin uusi termi. EU:n toimenpideohjelmassa, erityisesti Sosiaalirahaston linjauksissa, käsite ja siihen liitetty työllistämistoiminta alkoi näkyä vuonna 2007 alkaneella ohjelmakaudella. Aikaisemmin puhuttiin siirtymien työmarkkinoista. Suikkanen (2008) on tarkoittanut siirtymien työmarkkinoilla työmarkkinoiden muutosta, uudenlaisia työmarkkinallisia riskejä sekä yksilöiden siirtymiä työn ja erilaisten elämäntilanteiden välillä. Tärkeänä elementtinä siihen liittyvät julkisen vallan ja muiden tahojen toimet siirtymien helpottamiseksi ja ihmisten työmarkkina-aseman parantamiseksi. Tuki lisää työmarkkinoiden dynamiikkaa ja parantaa yksilöiden työllistettävyyttä, jonka kannalta keskeisintä on henkilökohtaisen kapasiteetin ja osaamisen kehittäminen. (ks. tarkemmin Suikkanen 2008.)

Kotimaisessa keskustelussa välityömarkkinat määritellään kapeammin. Yhtäältä työvoimapolitiittisten palvelujen kautta, toisaalta siihen liitetään avointen työmarkkinoiden ja avoimen työttömyyden väliin sijoituvia työskentelymahdollisuuksia, joista työttömälle maksetaan korvaus. Osalle työttömistä välityömarkkinat muodostuvat välivaiheeksi ja ponnahduslaudaksi avoimille työmarkkinoille. Pääasiallinen toiminnan kohderyhmä ovat näin ollen työmarkkinoilta jo periaatteessa syrjäytyneet henkilöt, joiden motivaatio, toimintakyky ja sosiaalinen selviytyminen ovat heikentyneet pitkäaikaisen työttömyyden tai muun syyn seurauksena. Osalle työnhakijoista välityömarkkinat voisivat kuitenkin tarjota pysyväisluonteisen työmahdollisuuden. Suomessa omaksuttu ajattelu on Suikkasen mukaan ongelmakeskeinen ja lähtee siitä, että ongelmana ovat yksilöt, joiden työ- tai toimintakyky on olennaisesti heikentynyt työmarkkinoiden muutoksessa, eikä niinkään työmarkkinoiden kehittäminen ja turvallisten siirtymien mahdollistaminen. Välityömarkkinoiden haasteena on muodostaa sosiaali- ja työvoimapolitiikan palveluista avoimille työmarkkinoille johtavia työllistymisen polkuja. Suomessa välityömarkkinoita luodaan ja vahvistetaan paikallis- ja seututasolla kokoamalla tuettuja työ- ja aktivointipaikkoja tarjoavat tahot tiiviiseen yhteistyöhön. Välityömarkkinoiden työskentelymahdollisuudet ymmärretään joko aktiivisen työvoimapolitiikan palveluina, kuten työharjoittelu, työelämävalmennus tai palkkatuettu työ, tai aktiivisen sosiaalipolitiikan palveluina, kuten kuntouttava työtoiminta ja sosiaalihuoltoalain mukainen työtoiminta. (emt.)

Välityömarkkinat-käsitteeseen ja välityömarkkinoihin liittyvään käytännön toimintaan useat tutkijat ovat esittäneet kritiikkiä. Yksi kritiikin kohde on ollut se, että työllistämistoimet seuraavat toistaan, mutta siirryttäessä työmarkkinoille palveluista muodostuva ketju katkeaa ja ihminen putoaa välitilaan odottamaan uudelleen pitkäaikaistyöttömyyden syntyä. Ihmiset pyöriivät työllistämistoimissa ilman, että heidän tilanteessaan tapahtuu varsinaista todellista muutosta. Samoin Kuntaliitto on esittänyt kriittisiä näkökulmia erityisesti siitä, että välityömarkkinajärjestelyt merkitsevät kuntien kannalta kuntien vastuun ja rahoitusosuuden kasvua heikommassa työmarkkina-asemassa olevien palveluiden järjestämisessä. (emt.) Järjestöjen huolenaiheet ovat liittyneet ennen kaikkea osatyökykyisten työllistämiseen, heille työllistymispolkujen rakentumiseen sekä palkkatulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamiseen. VATES -säätiö on ollut huolissaan välityömarkkinoiden kehittämisestä eriytyneenä, suljettuna palvelujärjestelmänä, joka pikemminkin vähentää ihmisten työelämäänsä osallistumista. VATES -säätiön mukaan työllistämistoiminnan tulisi tapahtua mahdollisimman suurella määrällä yhteistyössä työnantajien kanssa ja tähdätä siihen, että yksilötasolla toteutuisi oikeus työhön työsuhteisessa työssä. Välityömarkkinoiden tulee siten tarjota myös pysyvää, työsuhteista työtä erilaisten työnantajien palveluksessa niille, jotka eivät avoimille työmarkkinoille työllisty. Tämä edellyttää joustavaa työaika, palkkatukea ja erilaista henkilökohtaista tukea (ks. tarkemmin www.vates.fi.)

Suikkasen mukaan kansalaisjärjestöjen edustamassa näkökulmassa korostetaan työllistettävän toiminnan paikkaa ja suhdetta avoimiin työmarkkinoihin ja todel-

lisiin työssäkäynnin tilanteisiin. Palvelujärjestelmästä ja sen toimintalogiikasta lähtevää välityömarkkinoiden tarkastelua pidetään riittämättömänä. Osittaisten työssäkäyntiratkaisujen ja palkka- ja tulonsiirtotulojen yhdistelmät nähdään näiden ihmisryhmien hyvinvoinnin ja osallisuuden kannalta merkityksellisinä ja niiden kehittäminen tärkeänä. Järjestöissä asetetaan paljon painoa julkisen sektorin toiminnan kehittämiseen, uusien innovaatioiden synnyttämiseen sekä erilaiset rajat ylittävään organisatoriseen yhteistyöhön. (Suikkanen 2008.)

Seuraavassa tarkastelussa välityömarkkinat hahmotetaan avoimien työmarkkinoiden ja työttömyyden välillä olevaksi työssäoloksi, josta pyritään sijoittumaan palkkatyöhön. Välityömarkkinat koskevat niitä henkilöitä, joilla on eri syistä vaikeuksia siirtyä avoimille työmarkkinoille. Henkilöillä voi olla työ- tai toimintakyvyn rajoitteita tai työttömyys on pitkittynyt muusta syystä. Välityömarkkinoiden työmahdollisuuksia tarjoavat yhdistykset, osuuskunnat, työpajat, sosiaaliset yritykset sekä yritykset ja julkiset toimijat. Työhallinto tukee työllistymistä mm. työvoimakoulutuksella ja palkkatuella, ja sosiaalitoimi tarjoaa mm. kuntouttavaa työtoimintaa.

7.2 Järjestöt työllistäjinä

Välityömarkkinoista odotetaan ratkaisua vaikeasti työllistyvien ongelmiin. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat jo vuosien ajan toimineet aktiivisesti polkujen rakentamiseksi työelämään etenkin vaikeimmin työllistyville. Erityisesti 1990-luvulla laajan työttömyyden aikana järjestöiltä odotettiin paljon toimia pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi. Järjestöt vastasivatkin haasteeseen laajasti, mutta usein erilaisten projektien ja tuetun työllistämisen keinoin. Tuossa vaiheessa Suomeen syntyi myös suuri joukko työttömien yhdistyksiä, joiden toiminnan keskiössä oli työllistäminen. Monet suuret järjestöt, joilla on laaja paikallisyhdistysten verkosto, käynnistivät projekteja, joiden avulla niiden paikallisyhdistyksistä tuli merkittäviä työllistäjiä. Esimerkiksi Suomen Punainen Risti käynnisti vuonna 1998 työllistämistoiminnan paikallisosastoissaan, ja toiminta jatkuu edelleen.

Järjestöt kehittivät myös keskinäistä yhteistyötään työllistämässä. Sen konkreettisena ilmentymänä eri järjestöt perustivat vuonna 1993 Vammaisten työllistämisen edistämissäätiön, nykyisen VATES-säätiön. Säätiön perustamiseen osallistui 19 yhteisöä, ennen kaikkea keskeisiä vammaisjärjestöjä, ja nykyisin siinä on edustettuna 35 yhteisöä. VATES perustettiin, koska järjestöt näkivät, että työmarkkinat olivat kovenemassa ja että vammaisten pääsy työmarkkinoille tulee olemaan vaikeaa. Tavoitteena oli luoda vajaakuntoisten työllistymisasioiden erityisosaamista kokoava ja levittävä organisaatio, joka tukee vammaisjärjestöjen työtä. (www.vates.fi)

Myös muita työllistämistä tukevia, alueellisia tai seudullisesti toimivia, säätiötä on syntynyt eri puolille maata, ja lisäksi järjestöjen ja yritysten tukityöllistämistä

helpottamaan on kehitetty tukitoimia eri projektien kautta. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys on kehittänyt pienten työllistävien järjestöjen tueksi työnantaja- ja kirjanpito palveluita, mikä on luonut edellytyksiä pienten yhdistysten työllistämiseksi. Vastaavaa toimintaa on myös muualla Suomessa. Lisäksi on kehitetty erilaista tukea, että saataisiin yrityksissä olevat piilotyöpaikat esiin saamiseksi ja että osatyökykyiset ihmiset pääsisivät niihin. (esimerkiksi SPR ja Pohjois-Karjalan Sosiaali- ja terveysturvayhdistys).

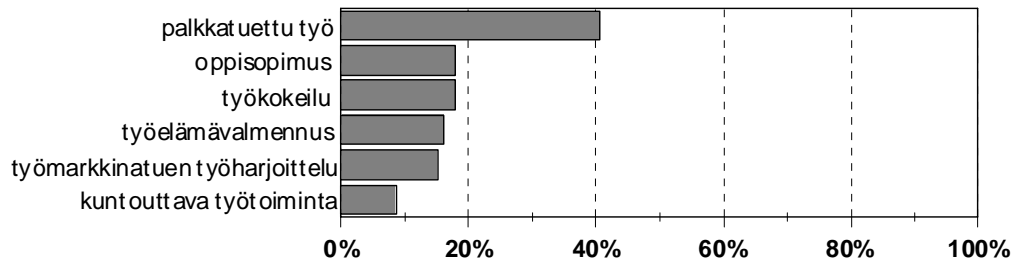
VALTAKUNNALLISTEN JÄRJESTÖJEN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA

Järjestöbarometrin kyselyssä valtakunnallisilta järjestöiltä ja paikallisyhdistyksiltä tiedusteltiin, miten monet niistä ovat tarjonneet työllistymismahdollisuuksia välityömarkkinoiden kohderyhmään kuuluville ihmisille, mitä työmahdollisuudet ovat pitäneet sisällään ja miten järjestöt ennakoivat työllistämismahdollisuuksiensa muuttuvan tulevaisuudessa.

Taulukko 49. Työllistymismahdollisuuksia tarjonneet valtakunnalliset järjestöt.

Toimiala	Järjestöjä	
	%	n
Kansanterveysjärjestöt	47	36
Lastensuojelujärjestöt	59	17
Aistivammajärjestöt	67	9
Vanhusjärjestöt	80	10
Invalidijärjestöt	62	13
Nuorisokasvatusjärjestöt	-	5
Päihdejärjestöt	62	13
Yhteensä	54	106

Järjestöbarometrin kyselyyn vastanneista valtakunnallisista järjestöistä hieman yli puolet on tarjonnut työllistymismahdollisuuksia pitkäaikaistyöttömille tai henkilöille, joilla on muutoin vaikeuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Vastanneiden perusteella näyttää siltä, että eri toimialoilla toimivista järjestöistä vanhusjärjestöt ovat tarjonneet jossain määrin muita aloja aktiivisemmin työllistymismahdollisuuksia. Nuorisokasvatusjärjestöissä tämän tyyppinen toiminta ei puolestaan ole ollut juurikaan käytössä. Hieman muita enemmän työllistämismahdollisuuksia ovat tarjonneet valtakunnalliset järjestöt, joiden kokonaiskulut olivat vuonna 2006 yli miljoona euroa. Järjestön koolla näyttää siis olevan merkitystä sen kannalta, pystyykö järjestö työllistämään ihmisiä.

Kuvio 25. Välityömarkkinoille työllistämisen tavat valtakunnallisissa järjestöissä vuonna 2007.

Palkkatuella järjestettävän työn tarkoituksena on parantaa työttömän työnhakijan ammattitaitoa, osaamista ja työmarkkina-asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuella työllistetään ensisijaisesti pitkäaikaistyöttömiä, vajaakuntoisia, alle 25-vuotiaita nuoria sekä työttömiä, joita uhkaa pitkäaikaistyöttömyys tai syrjäytyminen työmarkkinoilta. Palkkatuella työllistettäessä henkilö on koko- tai määräaikaisessa työ- tai oppisopimussuhteessa järjestötyönantajaan ja hänelle maksetaan alan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. TE-hallinnon mukaan vuoden 2007 ensimmäisen vuosipuolikkaan aikana palkkatuella yksityiselle sektorille työllistyvien henkilöiden työllistämisestä vastasivat suurelta osin järjestöt. Erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen rooli on merkittävä palkkatuella työllistämässä. (Kerminen puheenvuoro 28.8.08.)

Työllistämisen muodoista palkkatuella työllistäminen on järjestöissä yleisimmin käytössä. Vuonna 2007 valtakunnallisista järjestöistä 40 prosenttia (38 järjestöä) on työllistänyt ihmisiä palkkatuettuun työhön. Kuntouttavaa työtoimintaa valtakunnalliset järjestöt ovat tarjonneet kysytyistä toimista vähiten; se on ollut käytössä vajaalla kymmenellä prosentilla järjestöistä. Oppisopimuksia ja työkokeiluja on hyödyntänyt vajaa viidennes järjestöjä. Hieman harvemmin on tarjottu työelämävalmennusta ja työmarkkinatuen työharjoittelua.

Vastanneissa valtakunnallisissa järjestöissä oli vuonna 2007 vastausten mukaan palkkatuettuun työhön työllistettynä yhteensä 4 859 ihmistä. Palkkatuella työllistäneistä järjestöistä suurin osa on tarjonnut sitä 1-3 henkilölle. Yli kaksi kolmasosaa valtakunnallisista palkkatuella työllistäneistä järjestöistä on työllistänyt alle 5 henkilöä. Kahdella suurimmalla palkkatukea käyttäneestä järjestöstä työllistettyjen määrät ovat mittavia, toisella noin 1400 ja toisella noin 2800 henkilöä vuositasona. Paikallisyhdistyksissä palkkatuettua työtä on tarjottu kokonaisuutena valtakunnallisia järjestöjä tuntuvasti useammalle.

Taulukko 50. Työllistämistoimenpiteillä olleiden määrä vuonna 2007 eri työnantajasektoreilla. (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto, toimenpitein sijoitetut, vuositilasto 2007)

TYÖNANTAJAN SEKTORI						
	Työllistämiset		Kunta, kuntain-	Yhteisö, yksit.	Yksityis-	
	yhteensä	Valtio	liitto	työntuoja	Yritys	henkilö, talous
Kaikki yhteensä	114 015	4 378	36 389	30 031	33 844	8 483
josta						
oppisopimukset	4 014		718	389	2 890	17
palkkatuki	40 070		15 094	14 434	9 519	1 023
muut työllistämistuet	19 279	3 456	3 444	1 372	2 943	7 174
työharj. työm.tuki/työelämäv.	50 652	922	17 133	13 836	18 492	269

Työ- ja elinkeinoministeriön työllistämistoimenpiteillä olleita kuvaavan työnvälitystilaston mukaan vuonna 2007 erilaisten työllistämistoimenpiteiden piirissä oli yhteensä 114 015 ihmistä. Heistä suurin osa oli ollut työllistettyinä kuntiin tai kuntainliittoihin, ja toiseksi useimmin yrityksiin (33 844 ihmistä). Yksityisistä työnantajista yhteisöt tarjosivat lähes yhtä laajasti työllistymismahdollisuuksia (30 031 ihmistä). Käytännössä tämä tarkoittaa ennen kaikkea järjestöihin ja säätiöihin työllistymistä. Työnvälitystilasto kokoaa sekä valtakunnallisten liittojen että paikallisyhdistysten toimenpiteet. Työllistämistoimenpiteillä olleiden kokonaismäärä kertoo siitä, että järjestöjen osuus on työllistämisessä merkittävä. Erityisen merkittävä rooli järjestökentän sisällä on sosiaali- ja terveystyöjärjestöillä, jotka vastaavat siitä suuresta osasta. Valtion rooli on ollut selkeästi pienin työllistämistoimenpiteissä olleiden sijoituspaikkana vuonna 2007.

Palkkatuella työllistettiin Suomessa yhteensä 40 070 ihmistä. Eniten palkkatuella työllistettiin kuntiin ja kuntainliittoihin. Lähes yhtä paljon palkkatukea saavista ihmisistä työllistyi yksityisille työnantajille erilaisiin yhteisöihin eli ennen kaikkea järjestöihin ja säätiöihin työllistymistä, joihin palkkatuella työllistyneiden määrä oli 14 434 henkilöä. Tästä suurin osa on työllistynyt sosiaali- ja terveystyöjärjestöihin.

Työmarkkinatuen työharjoittelussa ja työelämävalmennuksessa olleita oli vuonna 2007 yhteensä 50 652 ihmistä. Heistä suurin osa oli työllistettynä yrityksiin ja toiseksi useimmin kuntiin ja kuntainliittoihin. Järjestöissä työmarkkinatuen työharjoittelussa tai työelämävalmennuksessa oli 13 836 henkilöä. Järjestöbarometrin kyselyn mukaan työmarkkinatuen työharjoittelussa on valtakunnallisissa sosiaali- ja terveystyöjärjestöissä ollut yleisimmin 1-2 henkilöä järjestöä kohden viime vuonna. Enimmillään työmarkkinatuen työharjoitteluun oli yksittäisen valtakunnallisen järjestön kautta päässyt noin 600 henkilöä vuoden 2007 aikana. Valtakunnallisista järjestöistä 18 on tarjonnut vuoden 2007 aikana työelämävalmennusta. Samoin kuin

muissakin työllistämisen muodoissa se on tarkoittanut yleensä 1-2 henkilöä järjestöä kohden vuodessa.

Oppisopimustoiminnassa oli 2007 mukana yhteensä 4 014 henkilöä, ja heistä suurin osa oli yrityksissä. Järjestöissä oppisopimusten käyttö sen sijaan oli harvinaisempaa ja yhteensä 389 henkilöä oli oppisopimuksella järjestössä. Suurella osalla valtakunnallisista järjestöistä on ollut kyse yksittäisistä oppisopimuksella olleista henkilöistä. Enimmillään yksittäisellä valtakunnallisella sosiaali- ja terveysjärjestöllä oli oppisopimuksia vuonna 2007 50 henkilön kanssa.

Valtakunnallisten järjestöjen vuonna 2007 työllistämät henkilöt ovat työskennelleet hyvin erilaisissa tehtävissä. Ylivoimaisesti eniten on työllistetty erilaisiin toimistotehtäviin ja avustaviin tehtäviin. Toisen kokonaisuuden esiin nostetuista tehtävistä muodostavat erilaiset ohjaus- ja hoivatehtävät, muun muassa ohjaajana, työtoiminnassa, ikäihmisten tukena ja hoitoapulaisena. Myös kiinteistön huoltoon ja ruokahuollon tehtäviin on työllistetty usein, esimerkiksi talonmieheksi, huoltomieheksi ja keittiöapulaisiksi.

PAIKALLISYHDISTYSTEN TYÖLLISTÄMISTOIMINTA

Paikallisyhdistykset ovat aktiivisia työllistymismahdollisuuksien tarjoajia välityömarkkinoiden kohderyhmille. Runsas viidesosa vastanneista paikallisyhdistyksistä (275 yhdistystä) on tarjonnut vaikeasti työllistyville työllistymismahdollisuuksia. Yleisimmin on ollut kyse palkkatuetusta työstä ja toiseksi eniten työmarkkinatuen työharjoittelusta. Työllistettyjen henkilöiden kokonaislukumääriä paikallisyhdistysten osalta ei ole erikseen raportoivissa, koska Järjestöbarometrin paikallisyhdistysaineisto on otos ja vastanneiden yhdistysten ilmoittamat lukumäärät kertovat siten vain osan työllistämistoimista. Työ- ja elinkeinoministeriön järjestöjä kuvaavat työllistämistoimissa olleiden luvut sisältävät sekä valtakunnallisten järjestöjen että paikallisyhdistysten lukumäärät. Kyselyaineiston pohjalta tiedämme kuitenkin, että paikallisyhdistysten työllistämistoiminta on huomattavasti laajempaa kuin edellä kuvattu valtakunnallisten järjestöjen työllistämistoiminta.

Taulukko 51. Työllistymismahdollisuuksia tarjonneet paikallisyhdistykset toimialoittain.

Toimiala	Yhdistyksiä	
	%	n
Kansanterveysyhdistykset		
yleis- ja monialayhdistykset	26	97
potilasyhdistykset	7	217
mielenterveysyhdistykset	35	66
työttömien yhdistykset	89	44
muut terveysyhdistykset	-	7
Lastensuojeluyhdistykset		
lastensuoj. yleisyhdistykset	16	117
sijaishuoltoyhdistykset	22	18
ensi- ja turvakotiyhdistykset	46	13
muut lastensuoj. yhdistykset	18	11
Aistivammayhdistykset	18	45
Vanhusyhdistykset		
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	60	117
eläkeläisyhdistykset	1	148
Invalidiyhdistykset		
sotainvalidiyhdistykset	17	95
muut invalidiyhdistykset	15	94
kehitysvammayhdistykset	11	46
Päihdeyhdistykset	42	67
Yhteensä	23	1202

Paikallisyhdistyskenttä on toimialojen perusteella varsin laajalla rintamalla mukana työllistämistoimissa. Työttömien yhdistykset työllistävät muihin yhdistyksiin verrattuna selkeästi eniten. Niistä noin 90 prosenttia on toiminut työllistäjinä. Toiseksi yleisimpiä työllistämistoimet ovat vanhusyhdistyksissä, joista 60 prosenttia on tarjonnut työllistymismahdollisuuksia. Ensi- ja turvakotiyhdistykset, päihdeyhdistykset ja mielenterveysyhdistykset ovat myös aktiivisia työllistymismahdollisuuksien tarjoajia. Niistä 35–46 prosenttia on työllistänyt vaikeasti työllistyviä. Vähäisintä työllistämistoimintaa on eläkeläisyhdistyksissä ja potilasyhdistyksissä.

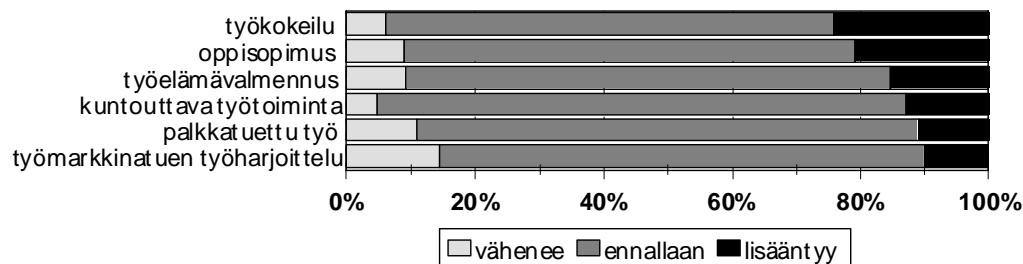
Taulukko 52. Työllistymismahdollisuuksia tarjonneet yhdistykset talousarvion loppusumman mukaan.

Talousarvion loppusumma v. 2008	Yhdistyksiä	
	%	n
alle 2 000 euroa	6	267
2 000–9 999	10	452
10 000–99 999	34	256
Vähintään 100 000	68	173

Näyttää siltä, että työllistämismahdollisuuksien tarjoaminen on harvinaisinta niissä yhdistyksissä, joiden taloudelliset resurssit ovat pienet, alle 2000 euroa. Suhteellisesti laajinta työllistäminen on suurimmissa paikallisyhdistyksissä. Muita yhdistyksiä enemmän näyttävät palkkatuella työllistävän nuorimmat paikallisyhdistykset, jotka on perustettu vuoden 1980 jälkeen. Näistä yhdistyksistä yli kolmannes tarjoaa työllistymismahdollisuuksia.

Paikallisyhdistyksissä erilaisten tehtävien kirjo on vielä laajempi kuin valtakunnallisissa yhdistyksissä. Myös paikallisyhdistyksissä työllistytään selkeästi eriten erilaisiin toimistotehtäviin. Toiseksi suurimman tehtäväkokonaisuuden muodostavat keittiö-, ruokala- ja siivoustehtävät. Erilaisten kerhojen ohjaaminen, avustavat kotipalvelut ja avustava hoivatyö nousevat myös vahvasti esiin. Osalle yhdistyksistä työllistyvä työntekijä on yhdistyksen ainoa palkattu työntekijä.

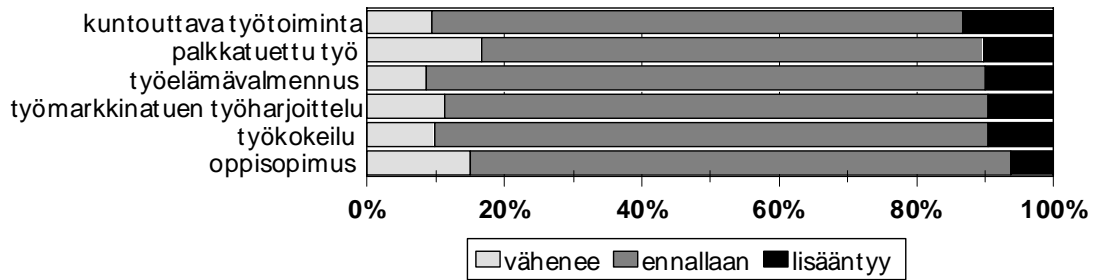
TYÖLLISTÄMISTOIMIEN ENNAKOITU MUUTOS JÄRJESTÖISSÄ 2008

Kuvio 26. Valtakunnallisten järjestöjen ennakoima työllistämistöimien muutos vuonna 2008.

Valtakunnalliset järjestöt ennakoivat¹, että ne pystyvät tarjoamaan tulevaisuudessa työllistämismahdollisuuksia jokseenkin saman verran kuin tällä hetkellä. Eniten laajenemista odotetaan työkokeilujen tarjoamisessa vuonna 2008. Näin ennakoidaan noin neljäsosassa järjestöjä. Viidesosassa järjestöjä lisäystä odotetaan oppisopimustoiminnassa. Toiminnan supistumista puolestaan ennakoidaan kymmenesosassa järjestöjä palkkatuetun työn ja 15 prosentissa järjestöjä työmarkkinatuen työharjoittelun alueilla. Järjestöt näyttävät tässä varautuvan realistisesti työ- ja elinkeinohallinnon muuttuneisiin linjauksiin.

¹ Vuoden 2008 työllistämistöimissa tapahtuviin muutoksiin otti kantaa 61-79 järjestöä. Puuttuva tieto on pääosin niiltä järjestöiltä, joilla ei ole ollut mainitun tyyppistä työllistämistöimintää vuonna 2007.

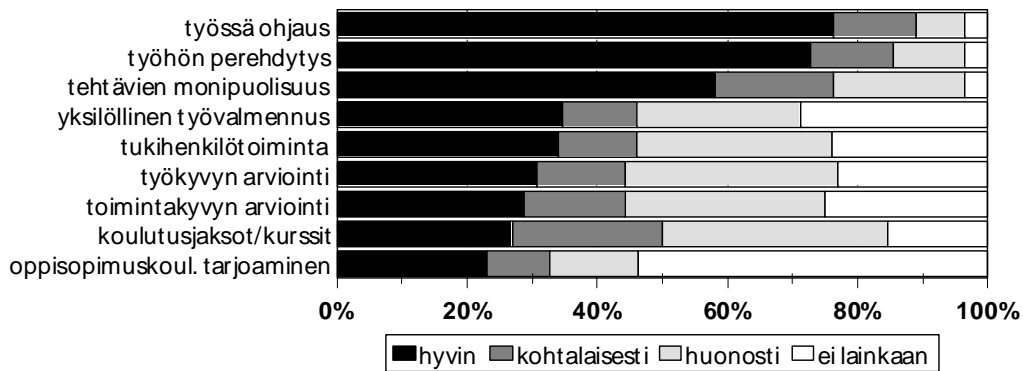

Kuvio 27. Paikallisyhdistysten ennakoima työllistämistoimien muutos vuonna 2008.

Paikallisyhdistyksissä työllistämistä tukevien toimien ennakoidaan pysyvän myös vuonna 2008 pääosin ennallaan. Noin kymmenesosa yhdistyksistä lisää erimuotoista työllistämistoimintaa. Toiminnan laajenemista ennakoivien paikallisyhdistysten osuus on kuitenkin valtakunnallisia järjestöjä pienempi. Samanaikaisesti lähes vastaava osuus paikallisyhdistyksistä arvioi työllistämistoimiensa vähenevän. Eriytisesti vähentymistä ennakoidaan palkkatuetun työn käytössä ja oppisopimusten alueilla. Näin ennakoidaan tapahtuvan kummankin osalta noin joka kuudennessa paikallisyhdistyksessä. Tämä on merkittävää, koska huomattava määrä työllistämistä tapahtuu tällä hetkellä paikallisyhdistyksissä. Tulos kertoo siitä, että paikallisyhdistykset varautuvat realistisesti työ- ja elinkeinohallinnon suunnitelmiin vähentää palkkatukea järjestöille.

7.3 Järjestöjen erityinen tuki työllistämilleen ihmisille

Monissa tilanteissa välityömarkkinoille työllistyville on samanaikaisesti erilaisia selviytymisen pulmia ja tuen tarpeita. Valtakunnallisilta järjestöiltä kysyttiin, onko järjestö tarjonnut palkkatuella tai muiden työllistämistoimenpiteiden piirissä olleille jotakin erityistä tukea tai palveluja heidän jatkostyöllistymisekseen. Valtaosalla valtakunnallisista järjestöistä (70%) ei ole ollut mahdollisuutta tähän. Merkittävää kuitenkin on, että vajaa kolmannes on tarjonnut jotakin erityistä tukea työllistämilleen ihmisille. Erityinen tuki on useimmiten ollut erilaista koulutusta. Näitä järjestöjä on viidennes vastaajista. Vähän yli kymmenesosa yhdistyksistä on tarjonnut apua työpaikan etsintään, erilaista ohjausta tai työllistänyt hänet itse pidemmäksi aikaa. Yksittäisinä tuen muotoina mainittiin myös järjestön aluesihteerin tuki, lausuntojen antaminen, valmennus, työllistämiskakson pidentäminen, kuntoutustoimet ja tuki päihteettömyyteen. Tuki on voinut merkitä myös sitä, että muualle työllistymistä yrittävälle on luvattu mahdollisuus palata takaisin, jos työllistyminen ei onnistuisikaan.

Kuvio 28. Eräiden tekijöiden toteutuminen valtakunnallisten järjestöjen työllistämisessä.

Työllistettyjen ohjaus ja työhön perehdytys näyttävät suurimmassa osassa valtakunnallisia järjestöjä toteutuvan niiden oman arvioon mukaan hyvin. Näin arvioi noin kolme neljästä vastaajasta. Vain noin kymmenen prosenttia arvioi työllistettyjen ohjauksen toteutuvan järjestössään huonosti – tai ei lainkaan. Työhön perehdytystä arvioi järjestönsä työllistämistoiminnassa heikoksi 14 prosenttia järjestöistä. Myös mahdollisuus tarjota monipuolisia tehtäviä miellettiin valtaosaltaan myönteisesti, järjestöistä 58 prosenttia arvioi pystyvänsä tarjoamaan niitä hyvin. Tältä osin järjestöjen välillä on jo selvästi hajontaa, noin neljännes järjestöistä arvioi, että monipuolisten tehtävien tarjoaminen toteutuu huonosti tai ei lainkaan.

Muiden tarkasteltujen seikkojen osalta tilanne eriytyy järjestöissä selvästi. Yksilöllistä työvalmennusta pystytään tarjoamaan työllistetyille hyvin runsaassa kolmanneksessa, ja toisaalta ei lainkaan tai heikosti yli puolessa järjestöjä. Vapaaehtoistoiminta ja tukihenkilötoiminta sen osana on järjestöjen toiminnan ydintä. Se näkyy myös erityisenä tukena työllistämisen alueella. Lähes puolet järjestöistä arvioi, että niissä pystytään tarjoamaan hyvin tai kohtalaisesti tukihenkilötoimintaa työllistettävien tueksi. Neljäsosassa järjestöjä tukihenkilöt eivät ole olleet työllistämistoiminnassa lisäresurssina, ja lopuissa järjestöissä heitä on osattu toistaiseksi hyödyntää heikosti. Työllistämisjaksoihin kytetään vajaassa kolmanneksessa järjestöjä onnistuneesti työ- ja toimintakyvyn arviointia. Noin puolet järjestöistä pystyy tarjoamaan työllistämilleen henkilöille hyvin tai kohtalaisesti myös erilaista koulutusta ja kursseja. Sen sijaan oppisopimuskoulutuksen tarjoaminen toteutuu vain vajaassa neljänneksessä järjestöissä hyvin.

7.4 Eri tahojen vastuut ja työllistämisen vaikutukset

Välityömarkkinoihin kohdistuu paljon odotuksia ja työvoimapolitiisilta toimilta odotetaan vaikuttavuutta. Järjestöjen työllistämistoimia on pidetty tärkeinä, mutta niitä on myös kritisoitu siitä, että järjestöjen työllistäminen rajoittuu vain tiettyyn tuettuun ajanjaksoon ja että järjestöillä ei ole mahdollisuutta työllistää ihmisiä tuetun jakson jälkeen.

Järjestöbarometrin vastaajilta kysyttiin, ovatko heidän työllistämänsä henkilöt saaneet kyseisessä järjestössä työsuhteen ilman palkka- tai muuta tukea viimeistään kolmen kuukauden kuluessa tuetun työllistämisyakson jälkeen vuosina 2006–2007. Valtakunnallisten työllistämistä tekevien järjestöjen vastusten perusteella piirtyy kuva, että yli puolella niistä (58 prosentissa järjestöjä) osa työllistetyistä on saanut työsuhteen järjestössä tuetun jakson jälkeen. Kaikki työllistettyt ovat saaneet työsuhteen tuetun työllistämisyakson jälkeen vain kahdessa järjestössä. Erityisen hyvin jatkotyöllistämistä on pystytty suhteellisesti tarkasteltuna huolehtimaan vanhusjärjestöissä, päihdejärjestöissä ja kansanterveysjärjestöissä. Kaikkien työllistettyjen jatkotyöllistämistä on onnistuneet erityisesti invalidijärjestöt. Jatkokyöllistämiseen on pystytty varsinkin järjestöissä, joiden kokonaiskulut ovat miljoona euroa tai sitä suuremmat. Tilanne ei poikkea merkittävästi esimerkiksi sosiaalitoimien tilanteesta, sillä sosiaalitoimista 64 prosenttia kertoi palkanneensa tuetun jakson jälkeen osan näistä ihmisistä omaan organisaatioonsa (Sosiaalibarometri 2008). Tulos on kannustava, koska se kertoo siitä, että varsin suuressa osassa järjestöjä tuetun työsuhteen jälkeen on ollut mahdollisuus työllistyä pidemmäksi ajaksi.

Valtakunnallisilta järjestöiltä kysyttiin myös sitä, seurataanko niissä tuetun jakson jälkeen systemaattisesti henkilöitä, joille on tarjottu työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille. Tähän liittyvää seurantaa tehdään alle kolmasosassa työllistäviä järjestöjä. Suurimmalla osalla seurantasysteemiä ei ole, ja näillä järjestöillä ei ole tietoa, mitä kyseisille henkilöille tapahtuu tuetun työllistämisyakson jälkeen. Työllistettyjen tilannetta systemaattisesti tuetun jakson jälkeen seuraavat ovat pääsääntöisesti suurimpia järjestöjä. Pienemmissä järjestöissä resursseja seurannan tekemiseen onkin vähemmän. Seurantamekanismien kehittäminen on tärkeää tulevaisuudessa, että pystyttäisiin nykyistä paremmin osoittamaan, mikä merkitys järjestöjen tuetulla työllistämällä on vaikeimmin työllistyvien työllistämispolun rakentumisen kannalta. Järjestöissä seurantaa tekevien osuus on pienempi kuin julkisella sektorilla, sosiaalitoimista runsas puolet ja työvoimatoimistoista 71 prosenttia kertoi seuraavansa järjestelmällisesti, mitä tuetun jakson jälkeen tapahtuu henkilöille, joille on tarjottu työllistymistä tukevia toimia. (Sosiaalibarometri 2008). Työvoimatoimistoista systemaattista jatkoseurantaa tekevien osuus herättää kysymyksiä, koska työllistäminen on niiden perustehtävää, toisin kuin muilla tahoilla.

ERI TAHOJEN VASTUUT JA TYÖNJAKO

Työllistämässä on mukana monia tahoja, joilla on odotuksia toistensa suhteen. Sosiaalibarometri 2008:ssa raportoitiin myös järjestöihin liittyvät odotukset ja se, miten järjestöt näkevät muiden tahojen roolin. Tulosten mukaan eri tahot arvioivat hyvin eri tavoin omaa ja toistensa roolia työllistämässä. Julkiset palveluntuottajat ja järjestöt pitävät kaikkein keskeisimpänä työvoimatoimistoja tarjottaessa palveluja ja tukea välityömarkkinoiden kohderyhmille. Seuraavaksi keskeisimpänä tahona nähdään työvoiman palvelukeskukset, joiden heikkous valtakunnallisesta näkökulmasta on se, ettei järjestelmä ole kattava. Työvoimatoimistot korostavat kuitenkin sosiaalitoimintaa omaa rooliaan selvästi merkittävämpänä. Kaksi kolmasosa eri tahojen vastaajista näkee, että erityisesti sosiaalitoimen tulisi tarjota tukea ja palveluja vaikeasti työllistyville, vaikka käytännössä sosiaalitoimen mahdollisuuksia vastata nykyistä enemmän välityömarkkinoiden työllistämistä pidetäänkin heikkoina. (Sosiaalibarometri 2008.)

Puolet Sosiaalibarometrin vastaajista korostaa yritysten ja toisaalta järjestöjen roolia. On nähtävissä, että työvoimatoimistot odottavat järjestöiltä enemmän satsauksia kuin yrityksiltä. Työvoimatoimistoissa koetaan järjestöjen merkitys työvoiman palvelukeskusten ohella jopa yhtä keskeisenä kuin työvoimatoimiston oma rooli välityömarkkinoiden kohderyhmien tukemisessa. Kokonaisuutena lähes puolet vastaajista arvioi hallitusohjelmassa painotetun työllistämistuen aiempaa tuntuvamman suuntaamisen yrityksille parantavan välityömarkkinoiden kohderyhmien työllistymismahdollisuuksia ja kolmannes katsoi sen puolestaan heikentävän vaikeassa työllisyystilanteessa olevien tilannetta. (emt.)

Sosiaalisten yritysten, sosiaalitoimen ja yhdistysten toiminta nähdään kokonaisuutena keskenään nykyisellään tasaveroisena vaikeimmassa työmarkkinatilanteessa olevien kannalta. Järjestöt korostavat tuntuvimmin yhdistysten ja sosiaalisten yritysten kykyä ratkaista vaikeimmin työllistyvien tilannetta, kun taas työvoimatoimistojen johto ja sosiaalijohto arvioivat muita tahoja kriittisemmin sosiaalisten yritysten toimintaa välityömarkkinoiden kohderyhmien tukemisessa. Sosiaalibarometrin yksi johtopäätös oli, että eri tahojen roolia ja vastuuta tulee selkiyttää työllistämiskysymyksissä, koska ne näyttävät palloitelevan vastuuta toisilleen. Työnjaon selkiyttämisen tarve tuli esille myös eri tahojen omissa toiveissa. (emt.)

TYÖLLISTÄMISTOIMIEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Työhallinnossa työllistämistoimien vaikuttavuutta arvioidaan sillä, työllistyykö tuetussa työsuhteessa oleva henkilö jatkossa avoimille työmarkkinoille. Kriittisimmin työllistämistoimiinsa suhtautui tästä näkökulmasta sosiaalijohto. Järjestöistä noin neljännes katsoi työllistämistoimiensa vaikuttavuuden heikohkoksi, kun sitä arvioidaan avoimille työmarkkinoille työllistymisen kriteerillä. Kuitenkin järjestöjohdon

arvio omista työllistämistoimista oli muuten varsin myönteinen: yli puolet piti työllistämisensä vaikuttavuutta hyvänä tai melko hyvänä. Täältä osin on ilmeistä, että järjestöt arvioivat työllistämistoimiensa vaikuttavuutta avoimille työmarkkinoille työllistymisen kriteeriä laajemmin ja monipuolisemmin.

Sosiaalibarometri 2008:n tulosten mukaan erityisesti ne vastaajatahot, joilla on eniten kokemusta työllistämistoimista, olivat hyvin painokkaasti työllistämistoi-
mien vaikuttavuuden arvioinnissa käytettyjen kriteerien laajentamisen kannalla. Valtaosa työvoimatoimistojen johdosta, sosiaalijohdosta ja järjestöjohdosta piti riittämättömänä työllistämisen vaikuttavuuden arvioinnin kriteerinä avoimille työmarkkinoille työllistymistä. Kelan toimistoista ja terveyskeskuksista noin puolet katsoi vaikuttavuuden arvioinnin kaipaavan laajempaa sisältöä. Työllistämistoi-
mien vaikuttavuuden kriteeriksi ei riitä avoimille työmarkkinoille työllistäminen, joka on nykyisen hallituksen lähtökohta. Mikäli avoimille työmarkkinoille työllistäminen nähdään jatkossakin työllistämistoi-
mien vaikuttavuuden ainoana kriteerinä, siitä syntyy vaikeasti työllistettävien kannalta Sosiaalibarometri 2008:n tulosten pohjalta arvioituna työvoimapolitiittisten toimien piiristä syrjäyttävä mekanismi. Työllistämistoi-
mien vaikuttavuuden kriteereitä on laajennettava siten, että ne tunnistavat myös työ- ja toimintakyvyn lisääntymisen toimien vaikuttavuuden arvioinnissa. (Sosiaalibarometri 2008.)

Järjestöiltä tiedusteltiin, mitä muita kriteereitä työllistämistoi-
mien vaikuttavuuden arvioinnissa pitäisi avoimille työmarkkinoille työllistämisen ohella ottaa huomioon. Järjestöt² pitivät tärkeänä lähtökohtana, että työllistyminen minne tahansa on arvokasta. Vastauksissa korostui, että arvioinnissa tulisi ottaa huomioon ihmisten elämänlaadun ja hyvinvoinnin paraneminen. Järjestöt painottivat myös sitä, että elämönhallinnan paraneminen, sosiaalinen kuntoutuminen ja koulutukseen hakeutuminen ovat niin ikään merkittäviä vaikutuksia. Järjestöt pitivät tärkeinä kriteereinä lisäksi syrjäytymisen vähenemistä, osallisuuden lisääntymistä ja toimintakyvyn paranemista. Työllistymispolulla eteneminen, päihteiden käytön väheneminen sekä hyödyllisyyden ja onnistumisen kokemukset ja sitä kautta työllistetyn itsetunnon kohoaminen ovat merkittäviä asioita, jotka voivat olla seurausta työllistämistoimista. Näitä tekijöitä tulisi järjestöjen näkemyksen mukaan ottaa jatkossa työllistämistoi-
mien vaikuttavuutta arvioitaessa huomioon, koska ne voivat olla myös merkittäviä edellytyksiä avoimille työmarkkinoille työllistymisessä. Vaikuttavuuden arvioinnin kriteerien kehittäminen avoimelle työmarkkinoille työllistymistä pienemmänkin, ”step by step” edistymisen havaitsevaksi, on järjestöjen näkemyksen mukaan tärkeä kehittämistehtävä.

² Avoimeen kysymykseen otti kantaa 64 järjestöä.

7.5 Työllistämistoimien kehittämistarpeet

Työllistämistoimenpiteissä on vaikeasti työllistyvien ihmisryhmien näkökulmasta järjestöjen arvion mukaan kehitettävää. Järjestöiltä kysyttiin näkemyksiä siitä, miten välityömarkkinoiden kohderyhmille tarjottavia palveluja tulisi yleisesti kehittää. Valtakunnallisista järjestöistä 66 otti kantaa tähän kysymykseen. Erityisesti järjestöt nostivat esille sen, että kyseiset henkilöt tarvitsisivat tuekseen tukihenkilöitä. Järjestöt pystyvät tarjoamaan tukihenkilöitä työllistämisen tueksi. Lisäksi järjestöt korostivat sitä, että tuettujen työsuhteiden tulisi olla riittävän pitkiä, jotta ne mahdollistaisivat ihmisten toiminta- ja työkyvyn paranemisen. Järjestöt pitivät tärkeänä, että työllistettäville henkilöille laadittaisiin suunnitelmat, joiden tulee pohjautua työ- ja toimintakyvyn arviointeihin. Sitä kautta pystyttäisiin nykyistä paremmin tarjoamaan yksilöllistä ja räätälöityä tukea. Kuntoutus tulisi kytkeä tiivistä työllistämistoimien rinnalle. Järjestöt näkivät koulutuksen rakentumisen tukityösuhteeseen tärkeänä välineenä, jota pitäisi käyttää systemaattisesti hyväksi.

Työnantajille tarvitaan järjestöjen näkemyksen mukaan tietoa ja opastusta sekä työpaikoille suvaitsevaisuuskasvatusta. Ne näkivät myös, että sosiaalisten yritysten kehittämistä tulee jatkaa. Eri tahojen vastuiden selkiyttämisen välttämättömyys nousi myös vastauksissa esille. Järjestöt pitivät tärkeänä sitä, että työllistämistöiden tulee olla oikeita töitä, ei puuhastelua. Yksittäisissä vastauksissa korostettiin myös sitä, että sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyötä ja työnjakoa näissä asioissa tulisi kehittää. Työllistämispalveluiden alueellisessa saatavuudessa tasapuolisesti nähtiin myös kehittämisen varaa.

MITEN JÄRJESTÖJEN PITÄISI KEHITTÄÄ OMAA TOIMINTAANSA VÄLITYÖMARKKINOIDEN KANNALTA?

Työllistämiskysymyksissä nähdään helposti tarpeita toisten tahojen toiminnan kehittämisessä. Järjestöiltä kysyttiin myös, miten ne näkevät, että järjestöjen palveluja tulisi kehittää välityömarkkinoiden kohderyhmien tarpeisiin. Yleisimmin nostettiin esiin rahoituksen ja muiden resurssien lisäämisen tarve järjestöille, jotta ne voisivat työllistää enemmän. Toiseksi eniten korostettiin sitä, että valmentavaa ja ammatillista koulutusta tulisi pystyä kytkemään työllistämisen alueella nykyistä paremmin järjestöjen toimintaan. Vastaajat näkivät myös, että järjestöillä olisi mahdollisuuksia tarjota nykyistä enemmän työmahdollisuuksia. Työllistämiskasojen toivottiin olevan nykyistä pidempiä, jotta muun tuen kytkeminen niihin mahdollistuisi nykyistä paremmin. Vertaistuessa järjestöjen näkemyksen mukaan myös käyttämättömiä mahdollisuuksia.

Järjestöjen keskinäinen yhteistyö työllistämisessä nostettiin myös kehittämistarpeena esiin. Aitojen välityömarkkinoiden luominen nähtiin järjestöjen yhteistyöllä

mahdolliseksi. Matalan kynnyksen erilaisissa toimintakeskuksissa, joita eri järjestöt sekä järjestöt ja kunnat ylläpitävät yhdessä, nähtiin myös paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia. Järjestöjen tulisi vastaajien näkemyksen mukaan pystyä luomaan nykyistä paremmin palvelukokonaisuuksia ja kehittämään yhteistyötään kuntoutuksen alueella työllistettävien tarpeisiin. Julkisten palveluiden ja työhallinnon kanssa toivottiin myös kumppanuussopimuksia työllistämismahdollisuuksien kehittämiseksi. Järjestöille on kertynyt runsaasti kokemusta työllistämisestä, sen esiin nostaminen ja markkinointi järjestöjen ulkopuolelle nähtiin tärkeäksi.

Järjestöt arvioivat lisäksi, että olisi tärkeää, että niihin kohdistuvia muiden tahojen odotuksia selkiytettäisiin. Sosiaalisessa yritystoiminnassa nähtiin edelleen paljon kehitettävää. Lisäksi arvioitiin, että järjestöihin syntyneet osakeyhtiöt voisivat työllistää nykyistä enemmän. Järjestöt pitivät tärkeänä myös sitä, että mielekkäaseen yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen tulisi yhteiskunnassa nähdä tukemisen arvoiseksi; osalle vaikeasti työllistyvistä se voi olla käytännössä ainoa realistinen vaihtoehto.

JÄRJESTÖJEN NÄKEMYKSET TYÖ- JA ELINKEINOHALLINNON PALVELUIDEN KEHITTÄMISTARPEESTA

Järjestöt ottivat kantaa myös siihen, miten työ- ja elinkeinohallinnon palveluja tulisi kehittää, että välityömarkkinoiden kohderyhmät pääsisivät nykyistä paremmin avoimille työmarkkinoille. Erityisesti järjestöt korostivat sitä, että työ- ja elinkeinohallinnon ja järjestöjen yhteistyötä tulisi lisätä. Työ- ja elinkeinohallinnon arvioitiin tarvitsevan nykyistä enemmän tietoa vammaisista ja vajaakuntoisista sekä heidän tarpeistaan. Rääätälöidyt palvelut nähtiin avainkysymykseksi kyseisen ryhmän tarpeisiin vastaamiseksi.

Työ- ja elinkeinohallinnolta odotettiin myös nykyistä enemmän ohjausta ja joustavuutta. Järjestöt näkivät välttämättömäksi etuuksien ja palkkatulojen nykyistä paremman limittämisen, koska se tekisi työnteon kannattavammaksi. Järjestöt odottavat työ- ja elinkeinohallinnolta nykyistä enemmän asiakaslähtöisyyttä, aktiivista työn etsintää ja lisää palkkatukea. Toisaalta työvoimatoimistojen nähtiin myös tarvitsevan lisää resursseja ja henkilökuntaa välityömarkkinoiden kohderyhmien tukemiseen. Yksittäisinä seikkoina korostettiin myös asennemuutoksen tarvetta ja sitä, että työvoimatoimistojen palveluiden tulee kuulua kaikille. Suunnitelmallisuutta ja työllistymispolkujen aktiivista rakentamista odotetaan nykyistä enemmän. Järjestöt korostivat, että ainoaksi tavoitteeksi eri riitä avoimille työmarkkinoille työllistäminen, vaan työllistymispolun eri vaiheita tarvitaan, ja nykyistä parempi huolehtiminen siirtymävaiheista nähtiin tärkeäksi.

Järjestöjä pyydettiin ottamaan kantaa myös siihen, mitkä toimenpiteet helpottaisivat työkyvyttömyyseläkkeeltä ja kuntoutustuelta työelämään paluuta. Kaikkein tärkeimpänä asiana järjestöt pitivät osa-aikatyön ja joustavien työaikojen mahdolli-

suutta. Koulutus, kuntoutus ja henkilökohtainen ohjaus nostettiin lähes yhtä usein esille. Yksilölliset, räätälöidyt työtehtävät ja kevennetty työ ovat oleellisia järjestöjen näkökulmasta työelämään paluun kannalta, ja tämän katsottiin edellyttävän yksilöllistä paluusuunnitelmaa.

Työnantajilta edellytettiin asennemuutosta, työyhteisöjen kouluttamista vastaanottamaan henkilö töihin ja työolosuhteiden luomista työelämään paluun mahdollistaviksi. Tukihenkilö, mentori tai muu henkilökohtainen tuki nähtiin välttämättömäksi elementiksi. Työnantajien katsottiin tarvitsevan tukea palkkaamiseen.

Työhön paluun mahdollistaminen eläkkeeltä tai kuntoutustuelta edellyttäisi järjestöjen näkemyksen mukaan eläkkeen tai etuuksien sekä palkkatulojen yhteensovittamista, pysyvämpää tai nykyistä pidempiaikaista palkkatukea sekä byrokratian vähentämistä. Välttämättömänä pidettiin sitä, että työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön palaavalla tulee olla mahdollisuus jättää eläke lepäämään ja palata eläkkeelle, jos työllistyminen epäonnistuu.

LÄHTEET

Kerminen, Päivi. Välityömarkkinat – Pysyvä ratkaisu vai ponnauslauta

eteenpäin. Itä-Suomen alueelliset sosiaali- ja terveystalouden kehittämispäivät 27.-28.8.2008. http://www.stkl.fi/2008_Jns_Kerminen.pdf

Sosiaalibarometri 2008. Eronen Anne, Londén Pia, Perälähti Anne, Siltaniemi Aki ja Särkelä Riitta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Helsinki 2008.

Suikkanen Asko (2008). Selvitystyö välityömarkkinoista. Vielä julkaisematon käsikirjoitus versio 17.9.2008

Työ- ja elinkeinoministeriö. Työnvälitystilasto, toimenpitein sijoitetut, vuositalasto 2007. www.vates.fi